

"Mümkinatta mesele bu merkezde ise, Vâcib, Vâhid olan Nûru'l-Envâr ne derece اَيَّعْدَالُ ذَاوَدَ olacağı bir derece anlaşıldı. Öyleyse, azameti, tam mânâsıyla ihata, nüfuz, şümulü iktiza ve istilzam eder." Burayı nuraniyet kespnetmenin yollarını göstererek açıklar mısınız?

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Maddî olan birşey, kesafeti ne kadar fazla olursa o nisbette ince ve gizli şeyleri göremez ve onları idrakten kasırdır. Fakat nur ve nurânî şeyler, ne kadar nurâniyette terakki ederse, o nisbette ince ve gizli şeylere nüfuzu tam ve keskin olur. Ve keza, ne kadar lâtif olursa, o derecede maddiyatın içlerini keşfeder: Röntgen şuâsı gibi. Mümkinatta mesele bu merkezde ise, Vâcib, Vâhid olan Nûru'l-Envâr ne derece nâfizü'l-hafâyâ, âlimün bi'l-esrâr olacağı bir derece anlaşıldı. Öyleyse, azameti, tam mânâsıyla ihata, nüfuz, şümulü iktiza ve istilzam eder."(1)

Lafız ile mana, madde ile maneviyat, ruh ile ceset, kesafet ile letafet, nur ile zulmet, bunlar hem birbirinin zıttı, hem de birbirinin manasının inceliklerini gösteren aynalar gibidir.

Madde, varlık mertebeleri içinde en hantal ve kayıtlara maruz varlıktır. Bu yüzden, maddi kayıtlara mahkum olan bir şeyle, bu kayıtlardan azade olan şey arasında çok farklar olabiliyor.

Mesela, ruh; latif, nurani ve maddi kayıtlardan azade olduğu için, bir anda milyonlarca işi tedbir edip idare edebiliyor. Bedenin her bir hücre ve azası ile aynı anda münasebet kurabiliyor. Yine, mana çok ince ve latif olduğu için, kalbin çok derinliğinden kaynayıp gelirken, maddeye, yani lafza yaklaştıkça, incelik ve letafetini kaybeder. Bunun için lisan, kalbe tam tercüman olamıyor. Mana ince ve latif, lafız ise, daha çok maddeye yakın, kesif bir şeydir.

Yine, latif olan bir ışık ya da röntgen şuası, zahmetsiz ve engelsiz, cisimden geçer ve alta nüfuz ederek, ne var, ne yok, keşf eder. Ama, katı bir madde, ya da cisim, çarpar geçemez, ya kırar, ya dağıtır.

Bu iki zıtlardan biri, kuvvet kazandıkça diğeri zayıflar, kuvvet kazanan şeyin kayıt ve vasıfları hakim olur. Diğeri tamamen kaybolmasa bile, kaybolmuş gibi eserlerini

gösteremez. Madde, kuvvet kazandıkça, mana zayıflar. Ruh inceldikçe, ceset kalınlaşır. Nuraniyet gittikçe, yerine zulmet gelir. Letafet azalınca, yerine kesafet gelir.

Mesela, Hz.Peygamber Efendimiz (asv)'da mana, nuraniyet, ruh, letafet, hayat, tamamen hükmettiği için, adeta madde onda kaybolmuş, her bir aza ve cihazı letafet kazanmış ve her bir azası ve hücresi maddi kayıt ve hantallıklarından arınarak tam nuraniyet kazanmıştır. Bu yüzden, onun mübarek cesedi de aynen ruh ve mana gibi letafet ve nuraniyet kazandığından, her bir azası ile görebilir, her bir azası ile işitebilirdi. Yani onda, madde, öyle incelmışti ki, artık maddi hantallık ve kayıtlardan tamamen sıyrılmış ve ruh, hayat, şuur, gibi şeyler onda çok şiddetli tecelli eder hale gelmiştir. Bu kapı, derecesine göre herkese de açıktır.

İnsanın ruh cephesinin letafet ve nuraniyet kazanması tahkiki iman, sünnete uymak, bir takım riyazi disiplinler (az yeme, az uyuma, az konuşma gibi) sayesinde mümkündür. İnsan ne kadar kuvvetli bir imana ve amele sahipse, o derece letafet ve nuraniyet kesbedebilir.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Şemme](#)